

Silling István

RÓNAY ISTVÁN

1893. január 24-én a következő gyászjelentést hozta a zombori Bácska: „Fájdalomtól megtört szívvel jelentjük, hogy Rónay István priglevica-szent-iváni plébános, címzetes kanonok, a hódságghi választókerület három ízben volt országgyűlési képviselője, 1893. évi január hó 19-én délután három órakor (...) élete 53-ik évében jobblétre szenderült.”

Hasonló gyászjelentések olvashatók a budapesti Fővárosi Lapok, a Pesti Hírlap, a Pester Lloyd 1893. január 21-i, valamint a Vasárnapi Újság január 29-i számában, s mindegyik méltatja is Rónay István munkásságát.

Honnan az, hogy egy dél-magyarországi, jórészt német ajkú falu papjáról minden fővárosi lap megemlékezik? Minek köszönhette azt az elhunyt? Erről mindeztidáig csupán egyetlen írás tájékoztat bennünket, mégpedig Komlós Aladár: Egy elfelejtett antiklerikális papköltő nyomában* című írása, de ez sem a legteljesebben, s Rónay életművét egyáltalán nem ismertetve. A többi könyv, lexikon, folyóirat csupán megemlíti Rónayt, főleg mint egyházi beszédek íróját, s csak elvétve mint költőt, akkor is megjegyezvén, hogy művei nicsenek összegyűjtve.

A századvég magyar költészetének pedig kevés kimagasló költője volt. Épp ezért a kisebb opuszú költőkre is figyelnünk kell, nem szabad róluk megfeledkeznünk, főleg nem, ha a mi vidékünkön abban az időben élő, az almanach-lírát művelő és azt kedvelő közönség körében élt és alkotott egy poéta, kinek helye a Kiss—Reviczky—Komjáthy sorban kellene, hogy legyen, s aki az itteni, akkor népszerű Dömötör Pál. Hiador (Jámbor Pál) és Szulik József tehetségét kétségtelenül felülmúlta.

De ki is volt ez az ember? Mit is alkotott? Erre a kérdésre igyekszem választ adni dolgozatomban. Életéről, munkásságáról, műveiről az összes felkutatható anyagot megkerestem. Bejártam a Vajdaság könyvtárait, kutattam a budapesti Országos Széchényi Könyvtárban, Rónay életének főbb állomáshelyein megfordultam, magángyűjteményeket néztem át, sírja után kutattam, míg végre összegyűlt az anyag, amelyből talán kitetszik, kiről hallgattunk eddig oly mélyen.

* Komlós Aladár: Táguló irodalom, Budapest, 1967. 55—62. old.

RÓNAY ISTVÁN ÉLETÚTJA

A XVIII. század közepén zajlottak le a nagy német telepítések a Bácskába. Ekkor népesült be több itteni, a török után letarolt település s elnéptelenedett falu. Ilyen település Szentfülöp is (Filipova, ma Bački Gračac, Hódságtól kilenc kilométerre), melyet Cothmann Antal telepítési biztos 1763-ban német családokkal újított fel. Az oda telepített többszáz német család között egyetlen az Augsburgi. Ebben a faluban, és ebben a családban született 1840. július 14-én Stefan Augsburgi. Származás tekintetében tehát valójában német, de ő már egy félig elmagyarosodott családban látta meg a napvilágot. Apja Johann Augsburgi, anyja Barbara Merkl.

Iskolai tanulmányait szülőfalujában kezdte. A gimnázium I—VII. osztályát Baján végezte, ahol Kalmár Józsefnek, a Petőfi tágabb köréhez tartozó tanárnak lelkes előadásai nagy hatással voltak rá. Első verses és prózai művei is a gimnázium „Vörösmarty Album” című füzetiben jelentek meg. A gimnázium VIII. osztályát Pécsen fejezte be. Egy évig Kalocsán tanult teológiát, később a híres bécsi Pazmaneum növendéke. 1863. július 26-án szentelték pappá. Ekkor az Udvari Kancellária engedélyével nevét Rónay Istvánra változtatta. Egy évig káplán Őrszálláson (Stanišić), majd két évig Zomborban. 1867-ben kerül Kalocsára érseki könyvelőnek, 1868-ban levéltárnok, 1870-ben szentszéki aljegyző, s ez évtől már a kalocsai papnevelő intézetben a német nyelv tanára, majd 1875-től ugyanott könyvtáros is. Ugyanebben az évben a kalocsai érsek, Haynald Lajos intelme ellenére is jelölteti magát a hód-sági kerület országgyűlési képviselőjének, s Apponyi Albert gróftól legyőzve, meg is választották, sőt ezután még két ízben. Így kilenc évig volt szűkebb pátriájának szószólója az ország legmagasabb fórumában.

Haynald érsek ezt nem tudta neki megbocsátani, s a fővárosi környezetben magát jól érző papra és költőre, szinte büntetésként, ruházta rá az ország legdélibb részében fekvő kis német település, Szentiván (Prigrevica) plébániahivatalát, 1878-ban.

A fővárostól való elszakadás óriási csapás volt Rónay számára. „Rónay évekre úgyszólván eltűnt előlünk. Csak olykor-olykor jött tőle pár sor, tele panasszal magánya, és lemondó élete miatt.” — írja pesti barátja. Schmitt Jenő. Gyenge kárpótlás volt számára az 1880-ban kapott tiszteletbeli kanonok cím, majd 1884-ben az esperesi titulus. Tovább nem vitte az egyházi ranglétrán. Úgy látszik főnöke igazán neheztelt rá.

Rónay azonban Szentivánon sem tudott tétlenül ülni. Amellett, hogy verseket ír német, latin és magyar nyelven, iskolaszéki elnök, a falu kulturális életének mozgatója, a zombori és a fővárosi lapok hírnöke, s a Zomborban 1883-ban megalakult Bács-Bodrogh vármegyei történelmi társulatnak egyik alapító tagja. Lelkes kutató, főleg a történelem és a földrajz terén. Prózai írásai leginkább ilyen tárgyúak, de akad köztük irodalmi, kritikai és filozófiai is, legtöbb azonban vallásos témájú.

1893. január 19-én halt meg Szentivánon, hol január 21-én helyezték örök nyugalomra. Húga még az évben sírhalmára „... művészi értékkel bíró nagyszerű síremléket állított, ... melyet Kölle Miklós jeles

szobrász készített...”* A síremléken már a költőre emlékeznek, ugyanis alapzatának oldalain Rónay latin, német és magyar verseiből való részletek voltak olvashatók:

1. *Ecce cor, quod nos amavit,
Sanguine dum lavavit!
Adorandum nunquam satis
Miraculum charitatis.*

*Cordium cor, lumen clarum
Salve sidus animarum!
Pangimus te mirabundi
Sola salus huius mundi*

*(Hymnus gloriae sanctissimi
cordius Jesu davotus című
verséből)*

*(Íme a szív, mely minket szeretett,
Amíg bennünket vérrel mosott!
Imádásra sohasem elegendő
Csodája a szeretetnek.*

*Szívek szíve, tiszta fény,
Üdvözlégy lelkek ékessége!
Énekelünk neked csodálattal,
Ennek a világnak egyedüli üdvössége)***

2. *Horch, horch es tönnt Posaunenschall
Es sammelt sich das Menschenall,
Vorüber ist das Erdenleid
Die Engel rufen zur Seligkeit
Lasst mich ruhen!*

(Requiem című verséből)

*(Hallgassátok, hallgassátok zeng a harsona,
Gyülekezik az emberiség,
Elmúltak a földi gyötrelmek
Az angyalok boldogságra szólítanak
Hagyjatok nyugodni!)***)*

3. *A tengernek hagyom bánatom,
Könnyen merül majd; súlyos volt nagyon.
Pihenjen ott a mély hullám alatt,
Ember szeme ott rája nem akad;
Ne lelje meg sem bűvár, sem hajó,
Arról a szívnek, ah! tudni se jó.*

(Végrendelet című verséből)

* Bácskai Ellenőr, 1893, szept. 14. 75. szám, 1. oldal.

** Rókay Péter fordítása.

*** Kovácssevicz Katalin fordítása.

Hogy a költőhöz méltó emlékmű került a szentiváni temetőbe, az Gräber Máriának, Rónay hűgának köszönhető, kinek gondozásában később német versei is megjelentek. A síremlék azóta elpusztult, s a második világháború után már helyére sem emlékeznek.

RÓNAY KÖLTÉSZETE

„Az 1867-es kiegyezés után a népnemzeti iskola hanyatlását figyelhetjük meg. Új irodalom kezd kibontakozni, amely az új valóság tényeit és szükségletét fejezi ki, s új kifejezési módokat keres; kezdetben erőtlén hangokon szólal meg. Először a lírában jelentkezik. Az új líra rövid életű, kis nyilvánosságú, olykor vidéki lapokban s éretlen vagy közepes tehetségek ajkán szólal meg.”

(Kömlös Aladár)

Kömlös Aladár soraiban arra figyelhetünk fel, hogy a Bach-korszak után az irodalom újjászületése a lírában indul meg. Egy olyan korszak következik be a magyar költészetben, amelyben él még ugyan az epigonizmus, de már egy újabb hangvétel is észlelhető. Ennek az új költészetnek lesz legkiforrottabb képviselője Vajda János, míg szintén méltó képviselői Reviczky Gyula, Kiss József és Komjáthy Jenő. Ők emelkednek ki a századvég magyar lírájából, míg a többi tehetség, ha volt is, vagy nem volt elég erős ahhoz, hogy elviselje mindazokat a megpróbáltatásokat, amelyek a kor új költőit érték, vagy pedig csak közepes, illetve gyenge színvonalat képviselt.

Az akkori közönyös úri közszellem ugyanis nem tűrte a bátor hangot, és nem kívánta a művészileg igényeset. Az egykorú írónak sem eleven társadalmi-politikai mozgalmak, törekvések és tanítások, sem jelentős egykorú filozófiák nem tágítják a láthatárát. A polgári „jólétben kérődő kor” lapos pozitívizmusa alacsonyróptúvé tette az embereket. Magasabb röptével csak a már említett négy költő emelkedik ki.

Csak ők?

Az eddigi irodalomtörténet állítása szerint igen.

Nem merjük állítani, hogy dolgozatunk tárgya, Rónay István is köztük tartozott, de költeményeit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az igencsak eltért az epigonok lírájától, s nem tartozik a Bajza-féle almanach-lírák művelő költők közé sem. Vidékünk akkori (XIX. sz. végi) költői „Nem voltak kifejezett tehetségek, tehát a már kitaposott utakon haladtak. A hivatalos irodalom védőszárnyai alatt próbáltak betörni a századforduló bonyolult irodalmi és kulturális életébe.” — állapítja meg Stojanović-Káich Katalin. Ilyenek voltak Dömötör Pál, Hiador (Jámbor Pál) és még néhányan. Rónay Istvánra ezt nem vonatkozathatjuk, mert az akkori kritikusok hallgatnak verseiről, nem dicsérik, mint a már említettekét. Életében nem is emlékeznek meg róla. Miért? Talán azért, mert túlságosan merésznek találták? Erre a kérdésre csak igennel válaszolhatunk, s válaszunkat a pap Rónay antiklerikális verse: A kereszt alatt támasztja alá.

A halála óta eltelt 82 év alatt csupán egy ízben emlékezik rá az irodalomtörténet, éspedig Komlós Aladár. Kivételes tehetségére hívja fel a figyelmet, megjegyezvén azt is, hogy költeményei nincsenek összegyűjtve.

Egyrészt ennek a felszólításnak teszek eleget azzal, hogy magyar nyelven írt verseit összegyűjtöttem, másrészt azzal, hogy a szülőfalum környékének irodalmi életéről eddig alkotott képet szeretném tágítani, bővíteni egy eddig elfelejtett személlyel, egy szép tehetségű költő méltatásával.

Ez talán nem lesz érdektelen a jugoszláviai magyar irodalomra nézve sem, hiszen a korban, melyben Rónay élt, e vidéken nem alkotnak sokat, s nem valami nagy tehetséggel.

Rónay Istvánnak 16 magyar versét kutattam fel. Egy magyar vers-töredéke is megvan, de ez feltevésem szerint egy, Komlós Aladár által fordított német nyelvű vers része. És még két fordítását találtam meg, mindkettőt angoltól fordította. Ezt meg is jegyzi, bár az eredeti költemény címét és szerzőjét nem jelöli. A Fővárosi Lapok 1893. január 25-i számának „Tóth Kálmán. Rónay István és a Pester Lloyd” című cikke után ítélve e két verset s a fordítást is az eredeti költemények között tárgyalom, mert Rónay nagy szabadsággal nyúlt hozzájuk, a merészen formálta újjá magyar nyelven, nem igen alkalmazkodva az eredeti vers törvényszerűségeihez.

Tehát 19 magyar versének ismeretében kell szólnom Rónay költészetéről. Bár igen elenyésző ez a szám, mégis megpróbáltam tematikájuk, jobban mondva a verseket ihlető motívumok és életérzések szerint tárgyalni a költeményeket.

Rónay összes költeményeiben az emberi magány szólal meg; ez az egyik legfontosabb motívuma. Magányát hivatásából eredőnek tartjuk, ő maga is azt okozza társtalanságáért. Példázza ezt sok versében, melyekben pályáját élete sivatagának, hosszú száműzetésnek, gyötrelmem világának nevezi. Beismeri, hogy a „végzetes szavak” (a papi fogadás) láncolják ehhez a sorshoz. Örökkévaló egyedüllétét, tudja, papi hivatásának köszönheti. Ember ő, ki igazi emberi életre született, szeretetre, családra vágyik, s a szürkesség nyomasztó súlya ellen így kiált fel:

*Ki átkozott meg engem itt a földön,
Mi sors vezérli árva életemet?
Hogy napjaimat kárhozatba' töltöm,
És élek nélküled, oh szeretet!*

(Tantalus)

Magányát érzékeltetik költői képei, melyekben az őszt festi, a magányos hattűt, mint a társtalanság szimbólumát. Sok-sok negatív töltésű szintagma-csoportjából tisztán kiolvasható életének nyomora: — hosszú száműzetés, — bánatok betegje, — ölembe hull az őszi lomb, — puszta éjnek bús kivetett ebe, — őszi ág, a lombjavesztett, — síri csendes szunnyadás, — csöndes este, — esti csillag, — bús, borongós őszi alkonyat, — sötét sors, szenvedés, — fáradt, beteg, mátyrnál szenvedőbb stb.

A Magányos hattyú című versében saját sorsát mondja el, nagyon nyíltan és leplezetlenül:

MAGÁNYOS HATTYÚ

*Merengve úszik kiinn a hattyú
A tóvizen magányosan,
Mint fehér árny a síma tükrön —
Rajt' délczegen tovább suhan.*

*A madarak vidám csoportban
Keringenek a tó körül,
S ő, mint ki párját nem találja,
Úgy járja útját egyedül.*

*Zöld lomb között a vágy, az ábránd
Elzengi örökszép dalát,
Tavasz zajában, őszi csöndben
Ő némán hordja bánatát.*

*Nem lel rokont, bármerre nézzen,
Idegen az hozzája mind,
Egy társa van csak, önnön képe,
Amely a tóbul rátekint.*

*Borongva nézem itt a parton
Mint lejt a hullám felett,
A természet e száműzöttje
Mély gyászba ejti szívemet!*

*Lelkem! Bár fény övezze szárnyad,
Sorsod fölött is leng ború!
Maradsz mindég, miként a hattyú,
Magányos, büszke, szomorú.*

A harmadik versszakban olvassuk:

*... a vágy, az ábránd
Elzengi örökszép dalát.*

E két sort véve szemügyre áttérhetünk ihletforrásának másik kút-főjére, a vágyra, a szerelemre. A költő, ki e pesszimista verset írta, 34 éves, a kalocsai érsekség alkalmazottja. Jócskán benne jár a papi hivatásban, érzi, hogy innen már visszaút nincs, épp ezért mondhatja, hogy az ábránd elzengte örökszép dalát.

Szerelméről sosem szól konkrétan. Egyetlen versében sem említi a nőt, kit szeretett, de mindig első személyben, az ÉN hangsúlyozásával

beszél arról, ki szívének örömet szerzett. Nem tudhatjuk, mikor volt szerelmes s hol. Szerelmes verseit 1872—75 között hozzák a Fővárosi Lapok. Rónay ezekben a versekben csak emlékezik. A jelen az ő számára csupa fájdalom. Könyörög az életért, amit valaha ismerhetett:

*Még egyszer csak ti ifjú rózsák,
Csak egyszer még, ti myrtusok!*

(Még egyszer csak)

*Egy csöppet csak az élet poharából,
Egy csöppet oh!, mert szomjan meghalok.*

(Tantalus)

Egyetlen versében, a Találkozás címűben találunk arra utalást, hogy mikor is lehetett a költő szerelme igazi és teljes:

*Idő és tér, és végzetes szavak
Tetőled engem távol tartanak.*

A vers 1875-ben jelent meg. Nehéz megállapítani, hogy mennyi az a bizonyos „idő”, mi szerelmének beteljesedése óta eltelt, ám az biztos, hogy nem Kalocsán történhetett, hiszen erre utal a „tér” szó, valamint ugyanebben a versben egy sor:

Azóta tőled messze estem én.

Feltételezhető, hogy iskolaévei alatt talált rá kedvesére, méghozzá a papi hivatás választása előtt, hiszen a „végzetes szavakat” csak azután mondta ki.

Bármikor történt is, tudjuk, hogy mélyen hatott költőnkre. mert sok versében említi azt, kit elfeledni nem tud: Ki fog megérteni?, Oh szép idő!, Szerelemért barátságot, Dolorosa, Alom, Még egyszer csak, Tantalus, Késő álmok, Találkozás.

Boldog volt szerelme idején, de számára a szerelem, a viszonzott szerelem is tragédia, mert pap létére tilosnak, bűnösnek érzi. Épp ezért, élete elrontottságáért, haláláig szomorú.

Szerelmét egyetlen egyszer tagadja meg csupán, amikor az igazi főpaphoz való megtéréséről vall Végrendelet című költeményében:

*Szerelmemet nem adom senkinek,
Istenhez nélküle nem térhetek.
Akit hite oly sokszor elhagyott:
Szószóló nélkül meg nem állhatok.*

De még itt is tanúbizonyságot tesz arról, hogy igenis tudott szeretni, és része volt a szerelemben:

Akit hite oly sokszor elhagyott

ez utalás arra, hogy oly dolgokat kívánt, ami papnak tilos. Szeretni vágyott. Szerelmet kívánt.

Reménytelensége teljes, hiszen hivatása tiltja, hogy valaha is szeretve legyen mástól, mint csupán istenétől, kinek szolgája. A többi „szolgával” nem tudja azonosítani magát, megveti a papok álszent hívőségét. Ezt tükrözi a verstöredéke, mit Komlós fordított le németről:

*Egyben vagyok csupán rokon veled,
Tanítvány, aki méltó mesterére
Én is szeretem a szegényt s a bűnöst,
S a düst, s a farizeust gyűlölöm!*

(Christus)

A főpapi uraskodás ellen szól legnagyobb versében, amiért leginkább mellőzhetők. A kereszt alatt című versben nyíltan, tiszta szívvel betör a papi reverendák titkos világába, feltárva annak minden rútságát, hamisságát. E verssel kapcsolatban idézem Komlós Aladár sorait: „Hatalmas vers, a magyar antiklerikális költészetnek egyik erőteljes, megrázó darabja, s különös súlyt, jelentőséget kölcsönöz neki, hogy katolikus pap írta. Szenvedélyes vádirat ez, s kétségbeesetten bátor hangjával megrendítő.” Hogy mikor írta ezt a versét, nem tudom, az Életben találtam rá, annak 1894. évi 9. számában. Nyilvánvaló azonban, hogy a szentiváni száműzetés ideje alatt, amikor már az a reménye is szétfoszlott, hogy legalább az egyházi rangok útján magasra törhet.

Kissé talán módosítanom kell a dolgozat elején tett megállapításmat, hogy Rónay nem tartozik az almanach-líra művelői közé, ugyanis néhány versében található olyan strófák is, melyek tisztán ilyen hangvételűek:

*A boldogságról álmodom,
Egy tűzhelyről, mely elfogad
S a hosszú száműzetés után
Melengeti magányomat.
Egy szívről, mely szívemnek él,
S hozzám a síríg hű rokon
Oh bánatok betegje én —
A boldogságról álmodom.*

(Késő álmok)

*Lábaidnál ülni méla csöndben,
Nézni reád hosszan, önfeledten,
Kis kezedet tartani kezembe',
Sötét sorsot, szenvedést feledve;*

(Álom)

E versek után említhető még az is, hogy Rónaynál éppúgy, mint a kor más költőinél (Reviczky, Kiss, Komjáthy), szintén gyakori motívum az álmok. Álmaiban jár együtt kedvesével, visszaálmodja elmúlt szép napjait. Az álmok birodalmába menekül, hogy legalább ott leljen boldogságra. Elfordul a külső világtól, csak a belső fontos a számára, a

lélek, a hangulat. Míg a többi kortárs költőnél negatívumnak lehetne nevezni, hogy a jelennél jobban érdekli őket az emlék, az álom, addig Rónaynál nem, mert számára, a pap számára, a jelen érzelmileg semmit sem nyújt, legfeljebb apró-cseprő hangulatot. Csak az egyetlenre, az elmúltra való emlékezés maradt meg neki, s ebből kell szereznie élményeit, csak ez az egy az élményforrás. A pap szerelme nem ismétlődik, talán nem is ismétlődhet. A polgári világ s az egyházi felfogás szerint minden bizonytalannal nem — ezt tudta Rónay is. Tudta azt is, hogy az egyetlen is bűn, s ezt illusztráltuk már a Végrendelet egy strófájával.

Szólnunk kell még A haza című verséről is, melyben a polgári világ negatívumait pellengérez ki. A kincsszomjat főleg A kereszt alatt című költeményében szólja meg, főképp a főpapok szenvedélyes vagyongyűjtését. Ennek felel meg allegóriája is, mely Az állatok megtérése című versében a hollóról szól:

*A kincsszomjat mint nagybá róttá,
A vén hollónak szólt a nóta*

— itt a holló tollának színéről bátran következtethetünk a papok fekete csuhájára. E versét különben a Kisfaludy Társaság 1874-i pályázatára írta, s azon magas elismerésben részesült. A Társaság Évlapja hozza is a verset, „aesopi mese” jelöléssel. A vers két utolsó sora, mintegy tanulságként kimondja, hogy ám lehet az ember okos, művelt, tehetséges, nem ér messzire pénz nélkül.

Rónay István is, mint a századvég költői a nemzeti lét kérdéseiről az egyéni lét kérdéseire fekteti a hangsúlyt. Ez is bizonyos kritikát, elégedetlenséget fejez ki a polgári társadalommal szemben.

Rónay költészete képet ad egy emberi sorsról, mely vagy az út elején tévedt el, vagy útközben gáncsolták el, s nem tudott többé fölkelni. Mindkettő elmondható róla, mert papi hivatása tényleg ballépés volt életében, de egy szegény család sarja csak ezen az úton tudott boldogulni. Ám útközben is elgáncsolták; csak egy délvidéki, főleg sváb ajkú község plébánosaként fejezte be életét, számúzve a kulturális központból, melyben jól érezte magát, s ahol művészi fejlődése felfelé ívelhetett volna. A kevés idő mit Bécsben s Pesten töltött, mindenesetre kihatott költői arcának formálására. Vidékre kerülése után sokáig panaszkodott is emiatt.

Költeményeit főleg német nyelven írta. A német sajtóban közzétett versei nagy visszhangot keltettek. Verseskötete is megjelent Gedichte címen.

Hogy ily kevés magyar verse született, arra minden bizonytalannal kihatott a benne élő ellentétes erő is. A Magyarországon tett papi fogadás, a „végzetes szó” s a szabadságról való álmódosítás nem férnek össze. Rónay fölfelé vágyott, szép karriert képzelt magának. Ezért nem igen mert otthon szabadon szólni a szerelemről. Hogy mégis születtek ilyen témájú versei, azt hátravetettsége, száműzöttsége, pályatévészettettsége eredményezi, és az érzelmek olyan erős foka, mely nem tűr hallgatást.

Ha összegezeként Rónay Istvánt a XIX. század magyar irodalmába helyezni volna feladatomban, akkor oda illeszteném a már említett négy

nagy költő: Vajda, Reviczky, Kiss és Komjáthy után, mint kortársat is, mint hasonló tehetségű költőt is, csak mint jóval, de jóval kisebb opuszút, termékenységekben sokkal gyengébbet. Ám a mai Jugoszláviához tartozó területen abban az időben nála tehetségesebből nem tudok szólni.

RÓNAY ISTVÁN MAGYAR NYELVŰ VERSEINEK
BIBLIOGRÁFIÁJA

1. **ÁLOM**
Fővárosi Lapok
Pest, 1872. július 31. 173. szám
749. old.
2. **GONDOLATAIM**
Fővárosi Lapok
Pest, 1873. október 31. 251. szám
1089. old.
3. **A HAZA**
Fővárosi Lapok
Budapest, 1874. január 23.
18. szám 77. old.
4. **AZ ÁLLATOK MEGTÉRÉSE**
(Mese)
1. Fővárosi Lapok
Budapest, 1874. február 8.
31. szám 133. old.
2. A Kisfaludy-Társaság
Évlapja
Budapest, 1874. IX. kötet
400—401 old.
5. **MÉG EGYSZER CSAK**
1. Fővárosi Lapok
Budapest, 1874. április 3.
76. szám 331. old.
2. (más címen, kisebb
eltérésekkel)
TI RÓZSAK,
TI MIRTUSOK
A magyar költészet
kincsháza
Szerkesztette:
Endrődi Sándor
Budapest, 1895. 227. old.
6. **KÉSŐ ÁLMOK**
Fővárosi Lapok
Budapest, 1874. április 15.
85. szám 331. old.
7. **OH SZÉP IDŐ**
Fővárosi Lapok
Budapest, 1874. május 29.
121. szám 529. old.
8. **KI FOG MEGÉRTENI**
Fővárosi Lapok
Budapest, 1874. június 19.
138. szám 603. old.
9. **TANTALUS**
Fővárosi Lapok
Budapest, 1874. július 22.
165. szám 721. old.
10. **ŐSZI NAPFENY**
1. Fővárosi Lapok
Budapest, 1874.
szeptember 11. 206. szám
897. old.
2. A magyar költészet
kincsháza
Szerk.: Endrődi Sándor
Budapest, 1895, 225—226. old.
11. **MAGÁNYOS HATTYŰ**
1. Fővárosi Lapok
Budapest, 1874.
november 13. 260. szám
1131. old.
2. A magyar költészet
kincsháza
Szerk.: Endrődi Sándor
Budapest, 1895, 225—226. old.
12. **VÉGRENDELET**
Fővárosi Lapok
Budapest, 1875. február 12.
34. szám 145. old.
13. **DOLOROSA**
Fővárosi Lapok
Budapest, 1875. március 25.
69. szám 299. old.
14. **TALÁLKOZÁS**
Fővárosi Lapok
Budapest, 1875. május 12.
107. szám 479. old.
15. **A KERESZT ALATT**
1. Élet IV. évf.
Budapest, 1894. 9. szám
326—327. old.
2. Komlós Aladár:
Tárguló irodalom
Budapest, 1967, 55—62. old.

16. *OLAJÁG*
A magyar költészet
kincsháza
Szerk.: Endrődi Sándor
Budapest, 1895, 226—227. old.
17. *CHRISTUS* (verstöredék)
Komlós Aladár:
Tárguló irodalom
Budapest, 1967, 55—62. old.
18. *SZABADSÁGRÓL*
ÁLMODOZOM (fordítás)
Hazánk s a Külföld VI, évf.
Pest, 1870. március 31.
13. szám 197. old.
19. *SZERLEMÉRT*
BARATSÁGOT (fordítás)
Fővárosi Lapok
Pest, 1873, szeptember 24.
219. szám 951. old.